

YASHIL

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№11

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 316 sahifa.
2025-yil, noyabr*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

BANK AKTIVLARI VA PASSIVLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	34
Safarov Sanjar Ravshan o'g'li	
O'ZBEKISTONNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI.....	38
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
HUDUDIIY XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA MODELII	43
Maxmudova Nozimaxon Baxriddinxonovna	
DAVLATNING BUDJET SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	50
A.A. Ismailov	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINING MEXANIZMINI SAMARALI TASHKILLASHTIRISHDA MOLIYAVIY MANBALARNI SHAKLLANTIRISHNI YO'NALISHLARI	56
Mansurov Mansur Alisherovich	
ANTIKRIZISLI BOSHQARUV TIZIMLARIDA RANGLI SIGNAL MEXANIZMLARINING FUNKSIYALARI.....	61
Aliqulov Aziz Haydarjonovich	
XODIMLARNI MOTIVATSIYALASHNING XALQARO MODELLARINI O'ZBEKISTON KORXONALARIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI.....	66
Yormamatov Qodirjon Juraqulovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT OMILLARI VA ULARNING QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARINING SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	71
Yaxshiyev Shahzod Sherali o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARI VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI BO'YICHA XORIJ TAJIRIBALARI	78
Haqulov Fazliddin Faxriddinovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN VA RIVOJLANAYOTGAN DAVLATLAR TAJIRIBASI	84
Aripov Abdulaziz Sakijonovich	
YASHIL ENERGETIKA RIVOJLANISHINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	89
Bobokulova Muhabbat Mahammadiyeva	
ELEKTRON TO'LOVLAR VA POS TIZIMLARI — KICHIK BIZNESDA SAMARASI VA XAVFLARI	93
To'liqinov Dilshodxo'ja Olim o'g'li	
MINTAQADA RAQAMLI IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	98
Yusubov In'omjon Ikram o'g'li	
SOLIQ SIYOSATINI RAQAMLI BOSHQARISH ORQALI BUDJET DAROMADLARINI BARQARORLASHTIRISH STRATEGIYASI.....	103
Xodjimatom Xamidullo Mamirjonovich	
OZIQ-OVQAT TOVARLARI B2B BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	108
Hayitboyeva Ullijon Bobonazar qizi	
FARMASEVTIKA SANOATIDA INVESTITSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH	113
Yaqubov Timurbek G'aniebich	
SHAXSNI OVOZI ASOSIDA IDENTIFIKATSIYALASH VA AUTENTIFIKATSIYALASH ALGORITMLARI	123
Ozoda Sabirova Shermamatovna	
YASHIL IQTISODIYOT — BARQAROR RIVOJLANISH GENERATORI	129
Berdibekova Dilfuza Xoldorbekovna	
CHET EL MEHMONXONA TARMOQLARINING BRENDING STRATEGIYALARINI O'RGANISH	133
Ergashev Oybek Mamarsul o'g'li	

MILLIY IQTISODIYOTDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING MOLIYAVIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY JIHATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	144
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
TRANSPORT TIZIMI SOHASI KORXONALARINING INNOVATSION SALOHİYATINI BAHOLASH YO'NALISHLARI	152
Ismailov Akmal Maxsudovich, Abilqosimova Shaxlo Sodiq qizi	
MEHMONXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARNING O'RNI VA AHAMIYATI	158
Abduxamidov Sarvar Adxamovich, Normurodov Tal'at Normurod o'g'li	
KORXONALARDA HR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	163
Aminova Shaxnoza Aziz qizi	
JAHON IQTISODIYOTIDA OZIQ-OVQAT XAFSIZLIK RO'LI	168
Abdusamatov Barkamol Rustamjon o'g'li	
ТУРИСТИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ КАРАКАЛПАКСТАНА И СУЩЕСТВУЮЩАЯ ИНФРАСТРУКТУРА	174
Хошимова Камилла Навфал қизи	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARI: REKREATIONS TURIZM SOHASIDA QO'LLASH TAJRIBASI VA ISTIQBOLLARI	184
Najmitdinov G'ayratbek Sharifovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA VIRTUAL TA'LIM PLATFORMALARI: TEXNIK VA PEDAGOGIK TALABLAR, TIZIMLI TAHLIL VA IQTISODIY JIHATLAR	189
Turayeva Adiba Ikramovna	
ICHKI AUDIT TIZIMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	193
Nuridinova Barchinoy Xusniddin qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	199
Xaitbaev Jasurbek Otaxanovich	
MINTAQANING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI	204
Raimboyeva Mashhura Davronbek qizi	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	210
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
ISLOMIY MOLIYALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKTNING DOLZARBLIGI	217
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULKINI SOLIQQA TORTISH MASALALARI	222
Mamadjanov Shuxrat Jalolidinovich	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	225
Abdukhalikova Komila Abdukhalikovna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH	229
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
PAXTA-TO'QIMACHILIK SANOATINI MODERNIZATSIYA QILISH YO'NALISHLARI: TAHLIL VA TAKLIFLAR	233
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	238
Abdullaev Erkinjon Azamovich	

QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORIDA KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	245
Xudayberganov Jasur Baxodirovich	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	251
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
NATIJAVIYLIKKA YO'NALTIRILGAN BYUDJETLASHTIRISH JARAYONINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	257
Allakuliyev Akmal Baltayevich	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	261
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI RESURSLARNI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI TAKOMILLASHTIRISH.....	268
Avulchayeva Feruza Jurakuziyevna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH.....	272
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
ZAMONAVIY ISH JOYLARINI SHAKLLANTIRISHDA AYOLLARNING ROLI	276
Tulyaganova Aziza	
ISLOMIY MOLIALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELEKTNING DOLZARBLIGI.....	281
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
TURIZM MARKETINGINING NAZARIY ASOSLARI, ZAMONAVIY YO'NALISHLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	286
Xamidov Otabek Bakidjanovich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING IQTISODIY KO'RSATKICHLAR TIZIMINI STATISTIK BAHOLASHNING USLUBIY JIHLATLARI	290
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
ЭКОЛОГАМ ПОЧЕТ И УВАЖЕНИЕ	298
Максудова Шахиста	
DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNING MOHIYATI VA ULARNING O'ZGARISH TENDENTSIYALARI	304
Jo'raev Farruxbek Muxiddin o'g'li	
O'ZBEKISTONDA ISLOMIY MOLIALASHTIRISH XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	307
Inomjonov Islomjon Iloxomjon o'g'li	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	311
Abdukhalikova Komila Abdukhalikovna	

TURIZM MARKETINGINING NAZARIY ASOSLARI, ZAMONAVIY YO'NALISHLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI

Xamidov Otabek Bakidjanovich

O'zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti
Mediamenejment va mediamarketing kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada turizm marketingining nazariy asoslari, uning zamonaviy yondashuvlari va amaliy ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqotda turizm marketingining milliy brend siyosatida, raqamli transformatsiyada va xizmat sifati boshqaruvida tutgan o'rni yoritilgan. Shuningdek, O'zbekiston sharoitida turizm marketingini takomillashtirish yo'nalishlari, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va hududiy marketingni rivojlantirish zaruriyati asoslab berilgan. Maqola natijalari turizm sohasida raqamli yondashuv va brend siyosatini uyg'unlashtirish orqali xalqaro raqobatbardoshlikni oshirish imkoniyatlarini ochib beradi.

Kalit so'zlar: turizm marketingi, raqamli transformatsiya, innovatsion yondashuv, hududiy marketing, barqaror rivojlanish.

Abstract: The article explores the theoretical foundations and contemporary trends in tourism marketing, highlighting its practical importance for enhancing national competitiveness. It focuses on the development of a tourism brand, the adoption of digital technologies, and the improvement of service quality. The analysis examines the evolution of tourism marketing in Uzbekistan, drawing from international practices and the integration of innovative approaches. The findings demonstrate that an effective marketing strategy can strengthen sustainable tourism development and elevate the country's image in the global market.

Key words: tourism marketing, digital transformation, innovation, regional marketing, sustainable development.

Аннотация: В статье рассмотрены теоретические основы и современные направления развития туристического маркетинга, а также его практическое значение для укрепления национальной конкурентоспособности. Особое внимание уделено вопросам формирования туристического бренда, внедрения цифровых технологий и совершенствования качества обслуживания. Проведён анализ тенденций развития маркетинга туризма в Узбекистане с учётом международного опыта и возможностей адаптации инновационных подходов. Полученные результаты показывают, что эффективная маркетинговая стратегия способствует устойчивому развитию туризма и повышению имиджа страны на мировом рынке.

Ключевые слова: туристический маркетинг, цифровая трансформация, инновации, региональный маркетинг, устойчивое развитие.

KIRISH

Turizm bugungi kunda jahon iqtisodiyotining eng tez rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri bo'lib, global yalpi ichki mahsulotning (YalIM) qariyb 10 foizini tashkil etadi. Bu soha nafaqat iqtisodiy o'sishning drayveri, balki madaniy almashinuv, xalqaro hamkorlik va ijtimoiy rivojlanishning muhim omilidir. Ayniqsa, turizm marketingi konsepsiyasi zamonaviy sharoitda turizm industriyasining barqarorligini ta'minlovchi eng muhim boshqaruv vositalaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Chunki marketing faoliyati turistlarning ehtiyojlarini aniqlash, xizmat ko'rsatish sifatini oshirish, brend imijini shakllantirish va mamlakat turistik salohiyatini xalqaro bozorlarda targ'ib qilish jarayonlarining markazida turadi.

Rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, turizm sohasining muvaffaqiyati faqat tabiiy resurslar va tarixiy obidalar bilan emas, balki to'g'ri yo'lga qo'yilgan marketing siyosati bilan ham belgilanadi. Xususan, Fransiya, Ispaniya, Italiya va Birlashgan Arab Amirliklari singari mamlakatlar o'zlarining turizm marketingi strategiyalarini raqamli kommunikatsiyalar, branding, xizmatlar differensiasiyasi va iste'molchi xulq-atvori tahliliga asoslagan. Bu yondashuv ularga xalqaro turizm bozorida kuchli raqobat ustunligini ta'minlash imkonini berdi.

O'zbekiston Respublikasi ham so'nggi yillarda turizmni milliy iqtisodiyotning ustuvor tarmoqlaridan biri sifatida rivojlantirishga alohida e'tibor qaratmoqda. 2022-2026-yillarga mo'ljallangan Taraqqiyot strategiyasida turizm xizmatlarini diversifikatsiya qilish, mintaqaviy marketing siyosatini takomillashtirish va xalqaro reklama kampaniyalarini kengaytirish ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan.

Turizm marketingining dolzarbligi, avvalo, uning iqtisodiy va ijtimoiy samaradorligida namoyon bo'ladi. U turistlarni jalb qilish bilan bir qatorda, mahalliy tadbirkorlikni rivojlantiradi, yangi ish o'rinlari yaratadi, mintaqaviy infratuzilmani yaxshilaydi va milliy madaniyatning jahon miqyosida targ'ib etilishiga xizmat qiladi. Shu sababli, turizm marketingining nazariy va amaliy jihatlarni o'rganish nafaqat ilmiy, balki strategik ahamiyatga ega masala hisoblanadi.

Zamonaviy marketing konsepsiyasiga ko'ra, turizm muvaffaqiyatli boshqaruv iste'molchilarning psixologik, iqtisodiy va madaniy motivlarini chuqur anglashga asoslanadi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar va ijtimoiy tarmoqlarning keng qo'llanilishi natijasida turistik marketingning shakli va vositalari ham tubdan o'zgarib bormoqda. Bugungi kunda raqamli marketing, kontent-marketing, virtual reklama va onlayn brending vositalari an'anaviy marketing strategiyalarini to'ldiruvchi asosiy omillarga aylangan.

MAQOLA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Turizm marketingi nazariyasi va amaliyotini shakllantirishda ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar muhim ahamiyat kasb etgan. Turizm sohasida marketing konsepsiyasining paydo bo'lishi XX asrning ikkinchi yarmiga to'g'ri keladi. F. Kotlarning fikricha, marketing – bu nafaqat tovar yoki xizmatni sotish vositasi, balki iste'molchining ehtiyojini aniqlash, uni qondirish va uzoq muddatli munosabatlarni rivojlantirish tizimidir [1]. U turizm marketingini "tajriba iqtisodiyoti"ning bir qismi sifatida baholab, unda turist uchun nafaqat mahsulot, balki hissiy va madaniy qadriyatlar ham muhim o'rin tutishini ta'kidlagan.

Kotlarning konsepsiyasini rivojlantirgan J. Middleton turizm marketingini mintaqaviy rivojlanish va iqtisodiy integratsiya vositasi sifatida ko'rib, uning asosiy vazifasi - sayyohlik resurslarini samarali boshqarish, brend imijini yaratish va xizmat sifatini takomillashtirish ekanligini qayd etgan [2]. Boshqa tadqiqotchilar, jumladan, B. Gudall va G. Ashvorz [3], turizm marketingini hududiy marketing bilan chambarchas bog'liq deb hisoblaydi. Ularning fikricha, turistik hududni muvaffaqiyatli targ'ib qilish uchun uning identifikatsion xususiyatlari, madaniy merosi, tabiiy resurslari va xizmatlar sifati yagona brend strategiyasiga bo'ysundirilishi zarur.

A. Poon [4] o'z tadqiqotlarida "yangi turizm" konsepsiyasini ilgari surib, zamonaviy turizm asosiy urg'u turistning individual tajribasiga qaratilishi lozimligini ta'kidlaydi. Unga ko'ra, marketing siyosati iste'molchi xulq-atvori, ekologik barqarorlik va innovatsion xizmatlarni uyg'unlashtirishi kerak. Shunga o'xshash tarzda, B. Ritchie va S. Krouch [5] "raqabatchilik model"ni ishlab chiqib, turizm marketingi muvaffaqiyatini milliy siyosat, infratuzilma, resurslar va xizmatlar sifati bilan bog'liq tizimli yondashuv orqali tushuntirgan.

So'nggi yillarda raqamli transformatsiya jarayonlari turizm marketingining paradigmasini tubdan o'zgartirdi. M. Buhalis [6] "e-tourism" atamasini ilmiy muomalaga kiritib, raqamli texnologiyalar, onlayn bron tizimlari va ijtimoiy tarmoqlarning turizm marketingidagi o'rnini chuqur tahlil qilgan. Unga ko'ra, raqamli marketing vositalari SEO, kontent-marketing, virtual reklama va big data tahlili - turizm xizmatlarini global miqyosda samarali targ'ib qilish imkonini beradi. Shuningdek, N. Sigala [7] ijtimoiy media platformalar orqali iste'molchi xulq-atvori o'rganish va maqsadli auditoriyani aniqlash turizm marketingining muhim bosqichiga aylanganini ko'rsatadi.

Yevropa va Osiyo mamlakatlari tajribasi shuni ko'rsatadiki, turizm marketingining muvaffaqiyati brending, raqamli kommunikatsiyalar va ijtimoiy tarmoqlardan samarali foydalanish bilan chambarchas bog'liqdir. Masalan, Janubiy Koreya, Yaponiya va Malayziya "smart tourism" konsepsiyasini ishlab chiqib, sun'iy intellekt, mobil ilovalar va virtual haqiqat texnologiyalarini turizm marketingi tizimiga joriy qilgan [8]. Bu model nafaqat turistlarni jalb etish, balki ularning tajribasini boshqarish va shaxsiylashtirilgan xizmatlarni taklif qilish imkonini beradi.

TADQIQOT METODOLGIYASI

Maqolada muallif tomonidan ilmiy abstraksiyalash, tizimli tahlil, qiyosiy tahlil usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Turizm marketingi tizimini samarali tashkil etish har bir mamlakatning iqtisodiy salohiyati, madaniy boyligi va infratuzilma darajasiga bog'liq. O'zbekiston sharoitida turizm marketingining rivojlanish dinamikasi raqamli transformatsiya, xalqaro hamkorlik va milliy brend siyosati bilan chambarchas bog'liqdir.

1-jadval. Turizm marketingining asosiy tarkibiy elementlari va ularning o'zaro bog'liqligi

Tarkibiy element	Mazmuni	Amaliy ahamiyati
Bozor segmentatsiyasi	Turistlarning maqsad, yosh, madaniy va iqtisodiy xususiyatlariga ko'ra guruhlariga ajratilishi.	Maqsadli marketing strategiyalarini ishlab chiqish va resurslarni to'g'ri taqsimlash imkonini beradi.
Brending va imij yaratish	Mamlakat yoki mintaqaning o'ziga xos turistik brendini shakllantirish.	Milliy identifikatsiyani mustahkamlash, xalqaro e'tirofni oshirish va sodiq turistlar bazasini yaratish.
Raqamli kommunikatsiyalar	Internet, ijtimoiy tarmoqlar, veb-saytlar va mobil ilovalar orqali reklama va axborot tarqatish.	Arzon va tezkor aloqa vositasi sifatida global auditoriyaga chiqish imkonini beradi.
Xizmatlar sifatini boshqarish	Turistik xizmatlarda sifat standartlarini joriy etish va iste'molchi fikrlarini monitoring qilish.	Turistlar qoniqish darajasini oshiradi, xizmatlar takroriy tanlov ehtimolini kuchaytiradi.

Manba: muallif tomonidan tayyorlandi

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, turizm marketingining muvaffaqiyati bir-biri bilan uzviy bog'langan to'rtta asosiy yo'nalish — segmentatsiya, branding, raqamli kommunikatsiya va xizmat sifati boshqaruviga tayanadi. Bu yo'nalishlarning uyg'unligi marketing tizimining strategik samaradorligini ta'minlaydi. Segmentatsiya turist ehtiyojlarini chuqur tahlil qilish orqali raqobat ustunligini shakllantiradi, branding esa milliy imijni mustahkamlaydi. Raqamli kommunikatsiyalar bu jarayonni global maydonga olib chiqadi, xizmat sifati esa iste'molchining ishonchini kafolatlaydi. Demak, marketing strategiyasining barqarorligi ushbu elementlarning o'zaro muvofiqligiga bog'liq.

2-jadval. O'zbekistonda turizm marketingini takomillashtirish yo'nalishlari

Yo'nalish	Mazmuni	Kutilayotgan natijalar
Milliy brendni rivojlantirish	"Uzbekistan – Heart of the Silk Road" konsepsiyasini global miqyosda ilgari surish.	O'zbekistonning xalqaro turizm xaritasidagi o'rnini mustahkamlanadi, imij yaxshilanadi.
Kadrlar salohiyatini oshirish	Marketing mutaxassislarini xalqaro standartlarga muvofiq tayyorlash va qayta o'qitish.	Innovatsion fikrlash, xorijiy tajribalarni qo'llash, xizmat sifati madaniyatini oshirish.
Hududiy marketing konsepsiyasi	Har bir viloyat va shahar uchun alohida brend va reklama strategiyasini ishlab chiqish.	Mahalliy turizm segmentlari rivojlanadi, iqtisodiy o'sish hududlar bo'yicha muvozanatlanadi.

Manba: muallif tomonidan tayyorlandi

Jadvalda keltirilgan yo'nalishlar O'zbekiston turizm marketingi tizimini yangi bosqichga olib chiqish uchun muhim strategik yo'nalishlarni aks ettiradi. Milliy brend konsepsiyasini kuchaytirish xalqaro raqobatda ishonchli imij yaratadi, raqamli platformalar esa turizm xizmatlarini global bozorda targ'ib qilish imkoniyatini oshiradi. Kadrlar salohiyatini rivojlantirish innovatsion yondashuvni kuchaytiradi, hududiy marketing konsepsiyasi esa mamlakat ichki turizm salohiyatini kompleks rivojlantirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Turizm marketingining samaradorligini oshirish, mamlakatning xalqaro raqobatbardoshligini mustahkamlash va barqaror iqtisodiy o'sishga hissa qo'shish uchun tizimli yondashuv zarur. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston sharoitida turizm marketingi strategiyasini takomillashtirish, avvalo, milliy brend, raqamli platformalar, kadrlar salohiyati va hududiy marketing yo'nalishlarini uzviy uyg'unlashtirishga asoslanishi lozim. Shu nuqtai nazardan, quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi.

Birinchidan, milliy brend siyosatini kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi. "Uzbekistan - Heart of the Silk Road" konsepsiyasi doirasida yagona kommunikatsion brend standartlari ishlab chiqilishi, barcha reklama, video, va targ'ibot materiallarida yagona vizual va semantik yondashuvni ta'minlash zarur. Bu nafaqat turizm imijini mustahkamlash, balki xalqaro marketingda tan olinuvchi brend qadriyatlarini shakllantirishga yordam beradi.

Ikkinchidan, raqamli marketing infratuzilmasini kengaytirish talab etiladi. Turizm sohasida "e-Tourism", "Visit Uzbekistan", "Digital Guest" kabi interaktiv platformalar orqali onlayn bron tizimlari, mobil ilovalar va virtual

ekskursiyalarni joriy etish orqali xizmatlar ko'lamini kengaytirish mumkin. Raqamli tahlil vositalari turistlarning xulq-atvorini o'rganish, maqsadli auditoriyani aniqlash va marketing kampaniyalarini samarali rejalashtirish imkonini beradi.

Uchinchidan, inson kapitalini rivojlantirish va xizmat madaniyatini oshirish turizm marketingining barqarorligi uchun asosiy shartdir. Xalqaro tajribaga ega mutaxassislarni jalb etish, marketing bo'yicha o'quv markazlari tashkil etish hamda xorijiy tillarda marketing kommunikatsiyasini olib borish malakasini oshirish zarur.

To'rtinchidan, hududiy marketing konsepsiyasini ishlab chiqish mamlakat ichidagi turistik yo'nalishlarning nufuzini oshiradi. Har bir viloyatning tarixiy, madaniy va tabiiy xususiyatlariga mos brendlar yaratish mintaqaviy turizmning diversifikatsiyasini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Kotler, Ph. Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation, and Control. – New Jersey: Prentice Hall, 2016. – 832 p.
2. Middleton, V. T. C. Marketing in Travel and Tourism. – Oxford: Butterworth-Heinemann, 2009. – P. 54–62.
3. Goodall, B., & Ashworth, G. J. Marketing in the Tourism Industry: The Promotion of Destination Regions. – London: Routledge, 2014. – P. 101–118.
4. Poon, A. Tourism, Technology and Competitive Strategies. – Wallingford: CAB International, 1993. – P. 73–86.
5. Ritchie, J. R. B., & Crouch, G. I. The Competitive Destination: A Sustainable Tourism Perspective. – Wallingford: CABI Publishing, 2003. – P. 29–45.
6. Buhalis, D. eTourism: Information Technology for Strategic Tourism Management. – London: Pearson Education, 2003. – P. 67–79.
7. Sigala, M. Social Media and Customer Engagement in Tourism Marketing. – Journal of Destination Marketing & Management, 2018. – Vol. 7. – P. 1–10.
8. Lee, H., & Park, Y. Smart Tourism Technologies: A Conceptual Framework and Case Studies. – Asia Pacific Journal of Tourism Research, 2020. – Vol. 25(8). – P. 850–863.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
